

SOCIAL PHILOSOPHY

DOI: 10.46340/ephd.2022.8.2.4

Bohdan Bilobrovets

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2628-3008>

Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine

MODERN, POSTMODERN, AND FOREIGN CULTURAL POLICY

Богдан Білобровець

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

МОДЕРН, ПОСТМОДЕРН ТА ЗОВНІШНЯ КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА

The article investigates the discourse of modernity and postmodernity, modernism and postmodernism in the context of historical changes, processes of globalization, and the development of foreign cultural policy. The issue of postmodernity is extremely complex and confusing both in the case of definitions and in its relation to modernity. Today such concepts as post-postmodernism, antimodernism, and metamodernism not only underline the overwhelming critique of postmodernity, but also the need to comprehend the current time. In the article, the author shows the genesis of the philosophical views on modernity as well as different approaches to postmodernity. The postmodern era was built during the period of restructuring of international politics, the crisis in all spheres of social and cultural life, as well as with the heavy burden of the horrors of World War II. The battle of ideologies and the Cold War intensified the technological development and restructuring of the world economy. Philosophically, criticism of the modern system of social relations and metanarratives of Modernism has become attractive to many academics. Globalization has changed the attitude to time and space, while in the international political field, new strong connections were created between states and the formation of international organizations. Deconstructivism and poststructuralism became the core of the postmodernist approach. The deconstruction of essentialist concepts, skepticism about previous paradigmatic attitudes, the destruction of the illusions of previous generations, and the rethinking of values became the basis of the Postmodern period. Globalization has reduced the influence of nation-states. Despite this, new mechanisms of influence are gradually being developed, which can be traced to the development of foreign cultural policy. Modern states today partly use corporate mechanisms.

Keywords: modern, postmodernity, globalization, cultural policy, liquid modernity.

Мета статті полягає в розкритті сутності понять Модерну і модернізму та Постмодерну і постмодернізму, з'ясування їх генетичного зв'язку та необхідності запровадження зовнішньої культурної політики.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Сьогодні *постмодернізм* вже не є чимось новим, ба більше, в сучасний період академічна література, філософські та культурологічні видання пишуть про пост-постмодернізм, анти-постмодернізм, метамодернізм та інші концепти, які або протистоять ідеям постмодернізму або розвивають їх. Як зазначив у своїй популярній книжці “*Соціологія Постмодернізму*” (1990) соціолог та культуролог Скот Леш, “Ставши загальновідомим, постмодернізм перетворився на своєрідне кліше. Спеціальні випуски, присвячені постмодернізму, опублікували майже всі тематичні наукові журнали, які тією чи іншою мірою дотичні до проблем культури”¹. За останні тридцять років для багатьох постмодернізм вже став кліше та звичною

¹ Леш, С. (2003). *Соціологія Постмодернізму*. Львів. Кальварія, 7.

частиною різноманітних наукових та культурних дискурсів. Все ж, його наслідки ми можемо спостерігати всюди: від архітектури та живопису до культури мемів та своєрідного іронічного відношення до життя. Широка критика постмодерністського підходу пов'язана як і з прив'язаністю до попередніх, більш стабільних парадигм, так і з його розмитістю, фрагментарністю, розгалуженістю та багато в чому неможливістю дати конкретні відповіді та пропозиції на виклики сьогодення.

Однак, описуючи сучасну історію світу, сучасні суспільства, культурні або економічні зрушення дуже важко не звернутись до цього явища. В літературі можна знайти багато понять, а саме: Постмодерн, постмодернізм, постмодерність, постмодерний час, постмодерний стан, постмодерністський поворот та інші. Для багатьох постмодернізм вже став певного роду історичною помилкою, химерою або діагнозом. Більше того, всі ці поняття дуже часто використовують як синоніми або навпаки вони розчиняються у величезній кількості визначень та тлумачень.

Саме через цю неясність літературознавець та суспільствознавець Пітер В. Зіма у своїй книзі *“Modern/Postmodern. Society, Philosophy, Literature”* звертається до слів теоретика літератури Браяна МакХейла, який говорить, що концепт “постмодерності” є *конструкцією*, а не об'єктом в традиційному сенсі. Лінда Гатчеон також звертається до книжки МакХейла *“Postmodernist Fiction”* в якій автор пише про те, що кожен критик конструює постмодернізм з власної точки зору та потреби, і кожна з них не є, ані правильною, ані помилковою. Постмодернізм як світоглядно-мистецька течія або інтелектуальний рух як мінімум починає розповсюджуватись з 50х-60х років минулого століття. Спочатку він маніфестує себе в архітектурі та поступово переходить на літературу, фотографію, кінематограф, музику та інші (насамперед, мистецькі) сфери¹. Як зазначає Зіма, “Велика частина плутанини навколо використання терміну постмодернізм пов'язана з поєднанням культурного поняття постмодернізму (і його невід'ємного зв'язку з модернізмом) і постмодерну як позначення соціального та філософського періоду або «стану»”². Отже, для початку потрібно вказати на те, що постмодернізм відноситься до Постмодерну або постмодерності так само як модернізм до Модерну.

Розглядати Постмодерн та постмодернізм неможливо без розуміння Модерну та модернізму. Модерн, насамперед, це поняття, яким позначають період європейської історії, який розпочався в XVII століття та закінчився приблизно в другій половині XX-го століття. В даному випадку найчастіше використовують поняття ‘modern times’, ‘нова історія’, ‘Новий Час’. В культурологічних класифікаціях Модерн також може виступати не лише в хронологічному або історичному аспектах, а як парадигма, набір певних стандартів, регулятивів, еталонів, ідеалів, цінностей, які домінують в певному суспільстві. В парадигмальній класифікації Премодерн є найдовшим періодом (від зародження людського суспільства аж до XVII ст.), але це не означає, що в сучасному світі внутрішні механізми та установки Премодерну повністю зникли. Наприклад, для Стюарта Голла, одного з найбільших представників cultural studies, модерність не є окремою історичною епохою, а процесом з давніми та складними коренями³. Цей період історії передбачав “започаткування нового життя, нового відчуття часу, відчуття переваги, “сучасного” (тобто “модерного”) над “минулим” (“премодерном”) [...], це епоха довіри до самодостатності потуги Розуму, метафізики, прогресистського мислення”⁴. Основні цінності Модерну були сформульовані в період Просвітництва, а модерність, як зазначає німецький соціолог та філософ Пітер Вагнер, досягла свого піку в період глобального врегулювання між трьома світами, а саме ліберальними демократіями, які проголосили себе модерними, радянськими соціалістичними державами, які ліберальні демократії позначили помилками, і тими країнами світу, що потребують модернізації⁵.

Саме після Другої світової війни проект та цінності Модерну почали піддаватись критиці та повністю переглядатись. Модернізм, в свою чергу, це поняття, що позначає мистецький, інтелектуальний та культурний рух в кінці XIX-го – на початку XX століття. Кризу Модерну можна прослідкувати і в кризі модерністських мистецьких течій, які поступово себе вичерпували. Однак, насамперед, ‘модерний’ означає ‘сучасний’. Протягом історії філософське розуміння даного терміну змінювалось, зважаючи на епоху та контекст його використання. Саме визначення нової історії, нового часу, нової сучасності передбачало протилежність або навіть відторгнення минулого. Баррі

¹ Zima, P. V. (2010). *Modern/Postmodern: Society, philosophy, literature*. Continuum; Hutcheon, L. (2004). *The politics of Postmodernism*. London and New York: Routledge.

² Zima, P. V. (2010). *Modern/Postmodern: Society, philosophy, literature*. Continuum, 29.

³ O'Brien, D. (2014). *Cultural policy: Management, value and modernity in the creative industries*. Routledge, 17.

⁴ Шинкарук, В. (2002). Модерн. In: *Філософський енциклопедичний словник*. Абрис, 392

⁵ O'Brien, D. (2014). *Cultural policy: Management, value and modernity in the creative industries*. Routledge, 18.

Купер у своїй статті “*Modernity, Postmodernity, and Culture*” прослідковує античне та сучасне розуміння модерності у філософському дискурсі. Сьогодні сучасне розуміння модерності представляє себе в контексті постмодерності.

У період Античності превалювало розуміння сучасності як *cultural continuity* (культурної спадкоємності/наступності). У текстах Вергілія ми можемо спостерігати намагання створення міфічної наступності між Римом та Елладою. Так само після захвату Римської Імперії варварськими племенами, коли існувала загроза зникнення римської культури Кассіодор намагався зберегти цю ідею культурної спадкоємності. Він зробив розділення між *antiqui* та *moderns*. Завданням для його сучасників було відновлення мудрості та культури древніх (*ancients/antiqui*) під час захвату германських племен. Для Кассіодора заміна чи забуття римської культури і набуття чи насадження нової германської було абсурдним. Отже, для нього військові та політичні зміни не мали ніякого впливу на культурний аспект, а його сучасники були для нього “новими древніми”. Античне (древнє або премодерне) розуміння сучасності передбачає наслідування древніх, завдяки чому сучасники набувають культуру, в той час як модерний погляд на сучасність передбачає забуття, відкидання старої культури та її заміна на нову. Купер вказує, що античне розуміння культури ясне та зрозуміле, адже потрібно наслідувати попередньо набуту мудрість, культурні стандарти та зразки аби культурний зв’язок не обривався. Сучасне ж розуміння культури, коли її значення будується заново, призвело до плюралізму, де існує не “*not culture, but a culture*”, що він називає “самовикликаною амнезією”, останнім етапом якого став постмодернізм¹.

Цей процес амнезії Купер розділив на декілька стадій, останнім з яких і є постмодерне бачення сучасності та культури. Перший етап забуття відбувся в період пізнього Середньовіччя. Християнська культура, з одної сторони наслідувала греко-римську, але з іншої сторони ставилась до неї з певним приниженням. Дискусія щодо ставлення до великих представників древності була дуже поширеною. Надзвичайно гострим питанням було необхідність наслідування древніх чи їх повне відкидання. Якщо теологія у великій мірі ґрунтувалась на античній спадщині та філософських набутках великих попередників, антична культура в той же час була маргінальним забобонним минулим. Для Бернарда Шартрського метафора гномів, які стоять на плечах велетнів стала ключовою, адже гноми бачать більше і дивляться у майбутнє. В контексті християнського світу більш показовим було бачення сучасності як кращого часу завдяки божественній доброті.

Період Нового Часу позначав формування нових ціннісних орієнтирів, формування нових культурних форм та економічних трансформацій. Бруно розділив *science of substance* та *substance of phenomena*, а Боден вважав, що нове знання природи було взірцем для глибшого пізнання всіх речей. Хоча Монтень і писав, що люди не можуть жити без минулого і традицій, поступово переважало модерне бачення сучасності, що вилилось у тезі Бекона (*Новий Органон*) про те, що його покоління було найбільш просунутим, а отже більш зрілим та мудрим. Зважаючи на поступове домінування природознавства, авторитет древніх залишався в гуманітарних дисциплінах, де прогрес був як вважалось неможливий. Тобто, за словами Паскаля, розум, а не авторитет є єдиним інструментом знання. У подальшому перевага нового над старим та розуму над авторитетом зростала, а потреба розуміти древніх як вони розуміли світ у свій час відпала.

Для політичного філософа Еріка Вогеліна прогрес передбачав, що соціальний та політичний порядок залишається незавершеним і повинен бути вдосконаленим, так як новий політичний порядок не трактувався як природний образ чи божественний космічний порядок. Наука стала основним мірилом всіх природних та соціальних процесів. З іншого боку, Купер вказує на внутрішню кризу модерності. Ще Монтень писав про те, що якщо сучасне просвітлення це завтрішній *забобон*, то саме визначення модерності – це продовжувана криза. Структура Просвітництва також повна внутрішніх конфліктів: правил проти бажання індивідуальної свободи, спонтанності й уяви проти розуму та інших².

Стюарт Голл виділяє шість головних характеристик модерності. По-перше, модерність започаткувалась протягом активного процесу секуляризації, а отже в ній домінують установи, які черпають владу та легітимність зі світських джерел, а наука заміняє релігійні доктрини і тлумачення. Соціальна система суспільства змінюється в залежності від того, як фіксовані ієрархії та соціальні

¹ Cooper, B. (1993). *Modernity, Postmodernity, and Culture*. In: Alderson, E., Blaser, R., & Coward, H. G. (eds.). (1993). *Reflections on cultural policy: Past, Present, and Future*. Wilfrid Laurier University Press for Calgary Institute for the Humanities, 163-164.

² Ibid, 163-171.

класи кидають виклик новим економічним та соціальним відносинам. В свою чергу економічні та соціальні відносини опосередковуються грошовим обміном у світлі розвитку ринкових відносин. Також, модерність характеризується індивідуалістичною культурою. Початком та піддрунтям модерності була епоха Просвітництва, основні ідеї та ідеали якої у великій мірі характеризують і сучасний світ¹. Також необхідно зазначити, що модерність, в першу чергу, є європоцентричним явищем. З іншого боку, через домінування Європи в економічному та культурному аспектах починаючи з XVI століття, а також подальшим процесам індустріалізації та колонізації, модерність набула глобального характеру.

Як вже було зазначено модерність містить в собі внутрішні конфлікти. Згідно британського соціолога Джерарда Деланті це конфлікт між свободою індивіду, соціальними структурами та інститутами які цю свободу забезпечують і можливістю їх фрагментації та руйнації. Для Маркса конфлікт виражався у капіталізації всіх аспектів життя, включаючи соціальні відносини, в той час як для Дюркгайма це була можливість чи неможливість утримання специфічних ролей для індивідів внаслідок диференціації². XX століття стало кульмінацією проекту Модерну, що супроводжувалось битвою ідеологій та жахами Другої світової війни. Для Ліотара, модерність була “ліквідована історією, історією, трагічною парадигмою якої був нацистський концентраційний табір і чиєю остаточною делегітимізуючою силою була капіталістична «технонаука», яка назавжди змінила наші уявлення про знання”³. Після її завершення почав змінюватись політичний, культурний, та економічний ландшафт світу. В 1980-х навіть ті, хто відхиляли та неприймали постмодернізм, підкреслювали фундаментальні зміни у світі та відчуття чогось кардинально нового. Все ж, відносини між модерністю та постмодерністю є надзвичайно заплутаними та складними. Для багатьох інтелектуалів, які пережили нацистську Німеччину чи радянський тоталітарний режим, модерність і справді була (чи повинна бути) ліквідована, адже вона себе не лише не виправдала, але і яскраво виразила результати внутрішніх конфліктів і протиріч.

Теоретизація постмодерності також є надзвичайно широкою та неоднозначною. Професор Нейтан Браун у своїй статті “*Postmodernity, not yet. Toward a new periodisation*”, намагається знайти відповідь на питання про долю термінів постмодерн та постмодернізм в контексті робіт Фредеріка Джеймсона. Якщо постмодернізм був лише локальним феноменом, а постмодерн вже закінчився (Peter Osborne, William J.R. Curtis), тоді як ми повинні визначити сучасний період? Однією з основних проблем в даному питанні, на думку Брауна, це термінологічне подвоєння відношення до модерності та модернізму. Дублювання префіксу -пост при описі сьогодення (пост-постмодерність) буде помилкою, адже потрібно буде відмовитись від проекту історизації культурної продукції та увічнити розповідь про послідовну спадкоємність, яка зводить минуле до термінологічної опори для невизначеності сьогодення. Амбівалентність в роботах Джеймсона пов’язана з періодизацією постмодернізму та постмодерності як культурної та історичної логіки пізнього капіталізму. В своїх роботах Джеймсон показує стан перебування в рамках капіталізму, але після Модерну, що підкреслює одночасно як безперервність і послідовність, так і розрив⁴.

Одними з основних філософських течій, що складають ядро постмодернізму, є постструктуралізм та деконструктивізм. Деконструкція есенціалістичних концептів, скепсис щодо попередніх парадигмальних установок, знищення ілюзій попередніх поколінь, переосмислення ціннісних орієнтирів, культурна ‘де-доксифікація’ (Рассел) та ‘де-диференціація’ (Леш), іронія, прихильність до подвійності – все це в певній мірі характеризує постмодерність. Метанаративи Модерну були замінені. Як вказує Лінда Гатчеон, “початковий інтерес постмодерну полягає в тому, щоб денатуралізувати деякі домінуючі риси нашого способу життя; зазначити, що ті сутності, які ми бездумно сприймаємо як ‘природні’ (вони можуть навіть включати капіталізм, патріархат, ліберальний гуманізм), насправді є ‘культурними’”⁵. Постмодерність відкрила широкий спектр питань, які у філософському дискурсі включають робити Жака Деріда, Мішеля Фуко, Джанні Ваттімо, Жан-Франсуа Ліотара та інших.

¹ O'Brien, D. (2014). *Cultural policy: Management, value and modernity in the creative industries*. London and New York: Routledge, 17.

² Ibid, 18.

³ Hutcheon, L. (2004). *The politics of Postmodernism*. London and New York: Routledge, 29.

⁴ Brown, N. (2018). Postmodernity, not yet. Toward a new periodisation. *Radical Philosophy*. <<https://www.radicalphilosophy.com/article/postmodernity-not-yet>> (2022, лютий, 12).

⁵ Hutcheon, L. (2004). *The politics of Postmodernism*. Routledge: London and New York, 15.

Епоха Постмодерну, як і в свій час початок Модерну передбачав кардинальні зміни у всіх сферах життя, зміну світогляду та боротьбу проти минулих забобонів. Культурний поворот є постмодерністським феноменом, що вказував на гостру необхідність осмислити значення культури та її роль в новому глобальному світі. Підвищений інтерес до культури був важливий в тому числі через зміну економіки та появу культурної індустрії. Сучасні економічні процеси та системи були описані багатьма авторами як економіка знань (knowledge economy), пост-індустріальна економіка, фінансований капіталізм, неоліберальна економіка, мережеве суспільство, цифровий капіталізм та пост-фордизм. Важливим елементом цих процесів стала культурна економіка або економіка культури, що за Аджунмом Аппадурасом є складним диз'юнктивним порядком, який більше не може теоретизуватися з точки зору моделей відносин між центром і периферією. Він також зазначає, що складність сучасної глобальної системи має відношення до фундаментальних розбіжностей, особливо з точки зору попередніх економічних відносин між економікою, культурою та політикою¹. Необхідність зміни політичних переорієнтацій багатьох країн до нового світового порядку також означало перегляд ролі культури в сфері економіки та політики.

Окрім затятих прихильників та критиків постмодернізму є і ті, хто намагається не ставати на конкретну сторону. Для Скота Леша, постмодернізм обмежується лише сферою культури та різновидом культурної парадигми, що в його трактуванні є просторово-часовим утворенням. Дані парадигми постійно змінюють одна одну, як наприклад, реалізм та модернізм. Ці явища культури Леш описує як режим сигніфікації, що включає в себе економіку культури та спосіб сигніфікації, чим може бути, наприклад, слово або звук. Якщо модернізація характеризувалась процесом диференціації, то постмодернізація навпаки процесом де-диференціації. Премодерн або традиційні суспільства характеризувались недиференційованістю форм культури під приматом релігії, безумовністю культурних цінностей та відсутністю соціальних інститутів. В релігійно-метафізичну фазу модернізація призводить до розмежування культури від соціального, а сакрального від профанного. У XVIII столітті виокремлюється три сфери, а саме теоретична, етична та естетична. Саме диференціація та автономізація сфер культури зробили модернізм завершеним явищем культури. Постмодернізм же характеризується де-диференціацією всіх цих сфер, адже вони поступово втрачають власну автономію та переплітаються між собою. Також за Лешем, постмодернізм характеризується систематичним відокремленням від соціальної сфери, нівелюванням межі між високою та популярною культурами, розщепленням автора та розмитістю між комерційними інституціями та продуктами культури².

Англійський соціолог Зигмунт Бауман замість поняття постмодерн використовує метафору *liquid modernity* (плинна сучасність). З одного боку, ця метафора виражає субстанцію, яка весь час знаходиться у процесі змін і не може довго зберігати стійкого стану (що підкреслює), а з іншого, несе в собі позитивний сенс, на відміну від поняття "постмодерн". Однією з основних характеристик цього періоду плинної модерності є ненаправленість змін. Іншою характеристикою, що описує сучасність, для Баумана є *interregnum* – стан між зміною старого порядку та народженням нового. В політичному полі це виражається в застарілості аранжування суспільного порядку, нерозривного зв'язку між територією, нацією та державою. Раніше влада поєднувала в собі *Macht* та *Staat*, тобто політику та міць. Міць, насамперед, це можливість діяти, а не лише розмірковувати. В сучасний період міць у великій мірі перемістилась у наддержавний (глобальний) простір, що вільний від політики та політичного контролю³. Все ж, хоча національні держави мають менший вплив ніж раніше, поступово вибудовуються і нові важелі впливу.

В даному контексті філософ Сомогі Варга у своїй статті "*The Marketization of Foreign Cultural Policy: The Cultural Nationalis, of the Competition State*" (2013) вказує на те, що сучасні держави, в першу чергу, орієнтуються на культурну політику в рамках держави (внутрішньої політики) і майже ніяким чином не сприймають її серйозно, як частину політики зовнішньої. У статті Варга в центрі уваги ставить Інститут ім. Гете в контексті зміни політики від культурного націоналізму до культурної економіки та економізації зовнішньої культурної політики. Якщо французька культурна політика у XIX столітті передбачала поширення французької мови та культури у своїх колоніях, Німеччина, яка ігнорувала зовнішню культурну політику поступово сформувала те,

¹ Appadurai, A. (1990). Disjuncture and difference in the global cultural economy. *Theory, Culture & Society*, 7, 296.

² Леш, С. (2003). *Соціологія Постмодернізму*. Львів. Кальварія, 11-14.

³ Бауман З. (2011). Текущая модерность: взгляд из 2011 года. *Polit* <<https://polit.ru/article/2011/05/06/bauman/>> (2022, лютий, 06).

що можна охарактеризувати як “культурний націоналізм”. Це виражалось не у поширенні власної мови та культури, а у підтримці німецьких спільнот за кордоном. Friedrich Meinecke розділив державний та культурний націоналізм. В основу останнього була закладена ідея індивідуального відчуття приналежності до спільного історичного минулого та культурного спадку за кордоном, одним з ключових аспектів якого була мова. Отже, якщо французи проводили свою політику в контексті геополітичних міркувань, німецький уряд концентрував свою увагу на локальності німецьких груп. Провал такої політики за кордоном після Першої світової війни призвів до організованого державного фінансування зовнішньої культурної політики¹.

Протягом Другої світової війни дані механізми активно використовувались в якості пропаганди, що після поразки Німеччини призвело до політики *культурної дипломатії*, основним завданням якої було сприяти процесу примирення з іншими країнами, створення довіри та престижу. Культурна політика стала ‘третім стовпом’ зовнішньої політики, основним актором якої був інститут Гете. Зміна концепту культури в 1970х від гуманістичного до інклюзивного соціологічного та антропологічного (що в тому числі вплинуло на політичні процеси та визначення) вміщував в собі політичні, технологічні та соціальні аспекти. Поступово зовнішньо-політичні культурні інститути ставали політично-економічними інструментами. Зміни в економіці та культурі після закінчення Холодної війни, технологічний розвиток та збільшення значення культури та культурних продуктів в контексті глобалізації призвели до трансформацій в динаміці національних політик. Одним з основних зрушень в національних політиках стало переорієнтування держав у стан “конкурентної держави” (competition state). Поширена думка про те, що глобалізація негативно вплинула на можливість та вплив держав у сучасних умовах, вимагала переорієнтації національних політик. Держави почали використовувати корпоративні стратегії².

Висновки. Постмодернізм став визначальним явищем кінця ХХ-го – початку ХХІ століття, який не лише описував нові мистецькі напрямки, культурні, економічні та політичні зрушення глобалізованого світу, але також позначав кризу модернізму. Зміна епох Модерну та Постмодерну, а також їхнє відношення один до одного проходило в контексті критики постмодерністських підходів, проблем періодизації та термінологічних диспутів. Переплетення сфер культури, економіки, та політики викликало необхідність не лише аналізу теоретичних підходів до вирішення нагальних проблем сучасності, але і практичних рішень у процесі державотворення та формування державних політик.

Парадигмальний підхід (поділ на Премодерн, Модерн та Постмодерн) дозволяє побачити основні структури та механізми всіх цих парадигм, що переплетені в сучасному світі. ХХ століття стало кульмінацією проекту Модерну та вираженням його внутрішніх конфліктів та протиріч. Протягом історії розуміння сучасності та модерності постійно змінювалось та філософськи осмислювалось. Спадкоємність культури та наслідування древніх в уявленні Кассіодора змінилась на модерне розуміння сучасності, яке відкидало попередню культуру задля створення нової, яка направлена у майбутнє. Саме ця направленість у вигляді “самовикликаного амнезії” призводить до культурного плюралізму в Постмодерну епоху. Наука та Розум, як одні з основних цінностей Модерну були орієнтовані на природознавство, в той час як авторитетам минулого була залишена гуманітарна сфера. Криза раціональності призвела до поступової критики метанаративів та вибуху ірраціональності. ХХ століття стало кульмінацією криз Модерну, а також перебудовою політичних та соціальних систем. Постмодерністський підхід, виражений в деконструктивізмі та постструктуралізмі намагався повністю розібрати постулати минулого. Постмодернізм, як культурна форма Постмодерну, виражена в мистецтві, підважувала та іронізувала як над цими постулатами, так і над самою реальністю, яка для постмодерністів була культурно (штучно) створеною.

Глобалізація привнесла як позитивні, так і негативні зміни у сучасний світопорядок, який незважаючи на постмодерну критику все ще функціонує в рамках попередніх парадигм. Де-диференціація (Леш) та змішування культурних сфер, які в період Модерну намагались отримати максимальну автономію проходила в логіці пізнього капіталізму. Міжвладдя або *interregnum* (Бауман) виражає нестабільність в переході від одної епохи до іншої, що вимагає від політичної дії нових підходів до регулювання культурної сфери. В зовнішній культурній політиці, яка на сьогодні не достатньо розвинена та все вважається другорядною, можна побачити зміну політичного курсу

¹ Varga, S. (2013). The marketization of foreign cultural policy: The cultural nationalism of the competition state. *Constellations*, 20 (3), 442-444.

² Там само, 445-455.

держав. Підставою для такої зміни є економізація зовнішньої культурної політики, що призвело до перетворення держав в стан конкуренції (competition state) та запозичення ними корпоративних механізмів.

References:

1. Alderson, E., Blaser, R., & Coward, H. G. (eds.). (1993). *Reflections on cultural policy: Past, Present, and Future*. Wilfrid Laurier University Press for Calgary Institute for the Humanities.
2. Appadurai, A. (1990). Disjuncture and difference in the global cultural economy. *Theory, Culture & Society*, 7, 295-310.
3. Bauman Z. (2011). Tekuchaia modernost: vzghliad yz 2011 hoda. 2011 [Liquid modernity: a view from 2011]. *Polit.* <<https://polit.ru/article/2011/05/06/bauman/>> (2022, February, 06). [in Russian].
4. Brown, N. (2018). Posmodernity, not yet. Toward a new periodisation. *Radical Philosophy*. <<https://www.radicalphilosophy.com/article/postmodernity-not-yet>> (2022, February, 11).
5. Hutcheon, L. (2004). *The politics of Postmodernism*. London and New York: Routledge.
6. Lesh, S. (2003). *Sotsiologhiia Postmodernizmu* [Sociology of Postmodernism]. Lviv: Kalvariia. [in Ukrainian].
7. O'Brien, D. (2014). *Cultural policy: Management, value and modernity in the creative industries*. London and New York: Routledge.
8. Shynkaruk, V. (2002). Modern [Modern]. In: *Filosofskiyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Abrys, 392-393. [in Ukrainian].
9. Varga, S. (2013). The marketization of foreign cultural policy: The cultural nationalism of the competition state. *Constellations*, 20 (3), 442-458. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8675.12048>.
10. Zima, P. V. (2010). *Modern/Postmodern: Society, philosophy, literature*. Continuum.